

Informatienota

Onderwerp Vaststellen informatienota 'Uitwerking onderdelen Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018-2022'	
Nummer	2018/41031
Portefeuillehouder	Snoek, M.
Programma/beleidsveld	1.1 Onderwijs en sport
Afdeling	JOS
Auteur	Lelieveld, H.
Telefoonnummer	023-5113069
Email	hlelieveld@haarlem.nl
Kernboodschap	Op 16 mei 2017 heeft het college het proces en onderdelen van het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018-2022 vastgesteld. Op 8 juni 2017 is tijdens de vergadering van de commissie samenleving dit collegebesluit ter bespreking aangeboden. Dit betrof enerzijds een procesvoorstel van het college dat voorgelegd werd aan de commissie ten behoeve van bestuurlijke besluitvorming bij de kadernota 2017. Anderzijds was het bedoeld om de raad te informeren over de inhoudelijke inventarisatie en het vervolgproces. Door het college is op 8 juni 2017 aan de commissie gevraagd akkoord te gaan met het uitwerken van een drietal onderwerpen, te weten Voorzieningenstructuur primair en speciaal onderwijs, Voorzieningenstructuur voortgezet (speciaal) onderwijs (inclusief VO in Schalkwijk), kwaliteitskader onderwijshuisvesting. Deze onderwerpen, behalve voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs, zijn uitgewerkt en opgenomen in de 'Uitwerking Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018-2022'. Tevens is daarin een eerste uitwerking van een visie op Integrale Kindcentra (IKC's) opgenomen. De beschreven inhoudelijke ambities en de daarbij benodigde (extra) investeringen kunnen als onderlegger dienen bij toekomstige bestuurlijke besluitvorming voor beleid op de korte en middellange termijn, zoals bij de kadernota 2018 en bij de begroting 2019-2022.
Behandelveorstel voor commissie	Het college stuurt deze informatienota ter bespreking naar de commissie Samenleving. De commissie heeft ingestemd met het nader uitwerken van een drietal onderwerpen. Dit proces heeft samen met de schoolbesturen plaatsgevonden. De resultaten hiervan worden nu voor kennisgeving aan de commissie toegestuurd. De beschreven inhoudelijke ambities en de daarbij benodigde (extra) investeringen kunnen als onderlegger dienen bij toekomstige bestuurlijke besluitvorming voor beleid op de korte en middellange termijn, zoals bij de kadernota 2018 en bij de begroting 2019-2022. Met de uitwerking van de drie onderwerpen en de uitwerking van de visie op Integrale Kindcentra is tevens uitvoering gegeven aan de volgende motie en toezegging:

	- Motie 17 Integrale visie op Integrale Kindcentra - Toezegging markttoets normbedragen (2017/463593)
Relevante eerdere besluiten	- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs van de gemeente Haarlem (2014/361046) - Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2020 (2015/166865) - Vaststellen proces en onderdelen Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018 – 2022 (2017/194801)
Besluit College d.d. 13 februari 2018	1. Het college stelt de informatienota ‘Uitwerking onderdelen Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018-2022’ aan de commissie vast met daarin de onderwerpen: - Voorzieningenstructuur primair en speciaal onderwijs; - Kwaliteitskader onderwijshuisvesting; - Visie Integrale Kindcentra (IKC’s). de secretaris, de burgemeester,

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor het bekostigen van onderwijshuisvesting van het primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs. Iedere gemeente heeft een zekere vrijheid in het vormgeven van deze verantwoordelijkheid, zolang voldaan wordt aan de zorgplicht. In Haarlem vormen de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs en het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs de basis waarop de zorgplicht wordt vormgegeven.

Het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (SHO) wordt tweejaarlijks geactualiseerd. Op 8 juni 2017 is het SHO 2018 – 2022 ter informatie aan de commissie voorgelegd.

Met de schoolbesturen heeft nader overleg plaatsgevonden over de in het SHO opgenomen beleidsagenda onderwijshuisvesting. Deze agenda omvat een drietal onderwerpen:

- a. De toekomstige voorzieningenstructuur primair en speciaal onderwijs met als subthema het Voortgezet onderwijs Schalkwijk;
- b. De toekomstige voorzieningenstructuur voortgezet onderwijs met als subthema de internationale school;
- c. Uitwerking kwaliteitskader onderwijshuisvesting (inclusief cofinanciering).

Het (voorlopige) resultaat van deze werkgroepen wordt nu ter informatie aan de commissie voorgelegd. Daarnaast is er een eerste aanzet op een integrale visie op IKC opgesteld.

2. Kernboodschap

Samen met de schoolbesturen is in 2017 gewerkt aan de nadere uitwerking van een aantal onderdelen van het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs 2018-2022. Deze onderdelen worden hieronder kort toegelicht.

Voorzieningenstructuur primair en speciaal onderwijs

Voor het primair onderwijs is bekeken wat de bestaande capaciteit is en welke capaciteit in de toekomst nodig is als gevolg van de autonome groei en als gevolg van de woningbouwambitie. Per stadsdeel is beschreven welke situatie wordt verwacht en wat dit betekent voor de huisvesting van het primair onderwijs. Verder wordt beschreven op welke manier de groei naar verwachting wordt opgevangen. Bij de capaciteitsuitbreiding is bovendien rekening gehouden met de wens tot het realiseren van Integrale Kindcentra en met de benodigde extra capaciteit aan gymvoorzieningen voor het bewegingsonderwijs. Per stadsdeel is een te verwachten investering opgenomen. Er is rekening gehouden met een investering van € 2.000/m² BVO. Dit bedrag per vierkante meter gaat uit van een vergoeding voor Frisse scholen klasse B met een aanvullend bedrag ter dekking van de prijsopdrijvende effecten van de marktwerking. Dit ligt ruim boven de door de VNG geadviseerde norm maar past bij de huidige eisen die gesteld worden en bij de huidige marktomstandigheden. Deze marktomstandigheden kunnen natuurlijk veranderen in de toekomst. Het is de bedoeling dat jaarlijks bijgehouden wordt welke richting de marktomstandigheden op bewegen. Dit bedrag houdt nog geen rekening met eventueel toekomstige verscherpte eisen zoals het realiseren van bijna energieneutrale gebouwen (BENG). Verder wordt uitgegaan van een bezetting van 0,5 kind per nieuwbouwwoning waar in het SHO nog uitgegaan werd van twee scenario's (0,35 kind en 0,5 kind). Het aantal van 0,5 kind benadert de werkelijkheid het meest. Hiermee komen we tot een investeringsagenda van € 23,0 - € 26,5 miljoen op de korte termijn (komende 4 jaar) plus € 31,4 - € 35,6 miljoen op de langere termijn (5 – 10 jaar).

In het SHO 2017 was nog een splitsing gemaakt tussen de autonome groei en de groei als gevolg van de woningbouw. De nu voorliggende scenario's zijn een vertaalslag van de integrale opgave waarvoor het onderwijs staat: vernieuwing door renovatie of vervangende nieuwbouw en het accommoderen van de groei waarvoor de gemeente staat en geven daarom een totaaloverzicht. Wel is bij de consequenties een overzicht gegeven van de financiële consequenties als gevolg van de Woonvisie zoals opgenomen in het SHO 2017.

Heroriëntatie voorzieningenstructuur Schalkwijk & Tienercollege

Speciale aandacht verdient de aanwezigheid van voortgezet onderwijs in Schalkwijk. Het aanbod is aan voortgezet onderwijs in dit stadsdeel aanwezig met het Rudolf Steiner college met een aanbod van MAVO, HAVO en VWO. Het oprichten van een nieuwe brede scholengemeenschap lijkt niet haalbaar vanwege het te lage te verwachten leerlingenaantal. Schoolbesturen geven aan dat een leerlingenaantal van ca. 900 – 1.200 nodig is voor een levensvatbare brede scholengemeenschap. De leerlingenaantallen in Schalkwijk en in Haarlem nemen onvoldoende toe om een brede levensvatbare school mogelijk te maken; tenzij grote aantallen ouders en leerlingen niet langer voor de bestaande scholen kiezen en dat is niet waarschijnlijk.

Vanuit de schoolbesturen in het primair onderwijs is daarom geopperd het concept van het juniorcollege nader te onderzoeken. Een juniorcollege biedt onderwijs aan 10-14 jarigen waarbij het de bedoeling is dat de overgang van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs gemakkelijker wordt gemaakt. Ook kan dit bijdragen aan het vergroten van de gelijke kansen voor iedereen. Dit concept is in de uitwerking van het SHO als idee opgenomen, maar is nog niet nader besproken en verkend met de besturen van het voortgezet onderwijs. Dit onderwerp moet verder uitgewerkt worden in relatie tot de voorzieningenstructuur voortgezet (speciaal) onderwijs.

Voorzieningenstructuur voortgezet (speciaal) onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs zijn de berekeningen van het SHO 2017 gehandhaafd en nog geen scenario's per stadsdeel of per school opgenomen. Wel is opgenomen wat de financiële consequenties zijn voor de al geplande projecten en voor de benodigde uitbreiding vanwege de groei voor de komende vier jaar. Door de schoolbesturen worden verkennende gesprekken gevoerd over de huidige voorzieningenstructuur en over de toekomst van het Haarlemse en regionale, scholenaanbod. Dit onderwerp vereist in de komende tijd nadere uitwerking en zal in 2018 worden opgeleverd.

Visie Integrale Kindcentra (IKC's)

Binnen de huisvestingsscenario's van het primair onderwijs is ruimtelijk rekening gehouden met de vestiging van Integrale Kindcentra. In het visiestuk wordt een eerste aanzet gegeven die verder ontwikkeld moet worden met partners zoals de schoolbesturen, organisaties voor kinderopvang en zorgpartners. In de visie wordt beschreven waarom de ontwikkeling van IKC's een ontwikkeling is waarop we de komende tijd gaan inzetten. Ook wordt een overzicht gegeven van de IKC's die Haarlem heeft. Bij de verdere uitwerking moet duidelijk worden wat de concrete ambities zijn en welke locaties willen en kunnen uitgroeien tot IKC's. Een enquête onder scholen en schoolbesturen maakt onderdeel uit van de vervolgstappen. Verder moet uitgewerkt worden wat de wijze is waarop voor kinderopvang geïnvesteerd wordt en hoe dit terugkomt in de te betalen huur. Het actualiseren van de nota medegebruik en verhuur maakt hier onder meer onderdeel van uit.

Kwaliteitskader onderwijshuisvesting

Schoolbesturen en gemeente hebben samen een kwaliteitskader opgesteld waaraan schoolgebouwen in Haarlem zouden moeten voldoen. De kwaliteitskaders voor het PO (incl. SO) en VO (incl. VSO) zijn tot stand gekomen in afstemming met schoolbesturen, gemeente, onderwijsveld en professionals. Hierin staat wat gezamenlijk wordt verstaan onder de basiskwaliteit van de schoolgebouwen voor het PO en VO. Het biedt inzicht en houvast voor alle partijen om afspraken te maken over het gewenste kwaliteitsniveau. De kwaliteitscriteria zijn richtinggevend, geen norm. De kaders houden rekening met de wettelijke minimale eisen uit het Bouwbesluit en met de kwaliteitscriteria op het terrein van duurzaamheid, gebruik (functioneel), beleving (architectonisch) en techniek. Er is ook een koppeling gelegd met de GPR¹, de Gemeentelijke Praktijk Richtlijn.

Met dit kwaliteitskader is een goede eerste aanzet gedaan om te bepalen wat de Haarlemse kwaliteit van schoolgebouwen moet zijn en om te bepalen wanneer renovatie een goede optie is. In een volgende stap moet het kwaliteitskader verder worden uitgewerkt waarbij onder meer antwoord moet komen op de vraag welke kosten hiermee samenhangen en hoe deze kosten worden verdeeld. Ook is het noodzakelijk dat meer inzicht verkregen wordt in de huidige technische staat van de schoolgebouwen.

Internationale school

De internationale school is niet opgenomen in de huisvestingsscenario's voor het primair of voortgezet onderwijs. De huisvesting van de internationale school staat min of meer los van de groei van de stad al zijn er ook raakvlakken. Op dit moment wordt gewerkt aan het kiezen van een tijdelijke locatie voor het voortgezet onderwijs van de internationale school dat per 1 augustus 2018 van start gaat. Daarnaast wordt gewerkt aan de definitieve huisvesting van zowel het primair als het voortgezet onderwijs. Uit de beperkte ervaring die er tot nu toe is ten aanzien van het primair onderwijs blijkt dat de belangstelling voor dit onderwijs nog groter is dan aanvankelijk werd gedacht.

3. Consequenties

Met de uitwerking van de verschillende onderdelen van het SHO wordt de route bepaald voor de onderwijshuisvesting in de gemeente Haarlem voor de komende 10 jaar. Ook de bijbehorende verwachte benodigde investering is hierbij opgenomen. De beschreven inhoudelijke ambities en de daarbij benodigde (extra) investeringen kunnen als onderlegger dienen bij toekomstige bestuurlijke besluitvorming voor beleid op de korte en middellange termijn, zoals bij de kadernota 2018 en bij de begroting 2019-2022.

Dit document is een antwoord op de uitdagingen die voor ons staan op het gebied van de groei van de stad (kwantiteit van de onderwijshuisvesting) en de opgaven op het gebied van frisse scholen en duurzaamheid (kwaliteit van de onderwijshuisvesting). Een aantal onderdelen moet nader uitgewerkt worden. Dit maakt dat het SHO een levend document is.

¹ GPR (Gemeentelijke Praktijk Richtlijn) vaststellen (GPR Gebouw meet duurzaamheid van woning- en utiliteitsbouw). Een gebouw kan scoren op energie, milieu, gezondheid, gebruikswaarde en toekomstwaarde. Vaak staan energiebezuiniging en milieuvriendelijkheid tegenover elkaar omdat de productie van energiebesparende maatregelen belastend zijn voor het milieu. Gezondheid gaat onder andere over de luchtkwaliteit. Gebruikswaarde gaat bijvoorbeeld over voldoende liften, zijn gangen en trappen breed genoeg etc. Toekomstwaarde geeft onder andere aan wat er overblijft als de gebruiker het gebouw verlaat.

Een belangrijk actueel onderwerp waar nog een antwoord op gegeven moet worden is het aardgas vrij bouwen. Wat betekent dit in de nieuwbouwkosten en in hoeverre zijn de kosten voor een hogere investering terug te verdienen in de exploitatie? Is aardgas vrij bouwen mogelijk bij renovatie? Hiermee moet in de toekomst ervaring mee worden opgedaan om een goed antwoord te krijgen.

Onderstaande tabel laat zien wat de bandbreedte is wanneer we kijken naar een minimale en een maximale variant. In de minimale variant gaan we uit van 0,35 kind per nieuwbouwwoning en een investering van € 1.750/m² BVO en bij de maximale variant gaan we uit van 0,5 kind per nieuwbouwwoning en een investering van € 2.000/m² BVO. De werkelijkheid zal ergens tussen deze twee uitersten liggen.

Tabel 1: Bandbreedte benodigde investering

Minimaal netto benodigd (bedragen X 1 miljoen)*	2019 – 2022	2023 – 2028	Totaal
Investering PO	16	22	38
Investering VO	11	0	11
Tijdelijke huisvesting	4	3	7
Totaal	31	25	56
Maximaal netto benodigd (bedragen x 1 miljoen)*			
Investering PO	26	36	62
Investering VO	11	0	11
Tijdelijke huisvesting	5	5	10
Totaal	41	41	82

* De bedragen zijn inclusief reeds beschikbaar in IP (€ 2.573.000 PO en € 2.081.000 VO) en terug te ontvangen lasten investering kinderopvang en exclusief eventuele grondaankoop en cofinanciering schoolbesturen.

Tabel 2: Financiële consequenties voor de huisvestingsscenario's voor het primair onderwijs, per stadsdeel.

Stadsdeel	Investering Frisse scholen klasse B (€ 1.750/m ² BVO, 0,5 kind/nieuwbouwwoning)*		Investering incl. markt (€ 2.000/m ² BVO, 0,5 kind per nieuwbouwwoning)	
	<i>Korte termijn 2019 - 2022</i>	<i>Lange termijn 2023 - 2028</i>	<i>Korte termijn 2019 - 2022</i>	<i>Lange termijn 2023 - 2028</i>
Noord	€ 9.853.000	€ 6.357.000	€ 11.260.000	€ 7.267.000
Zuidwest	€ 4.277.000	€ 2.490.000	€ 4.888.000	€ 2.846.000
Centrum	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Oost	€ 4.937.000	€ 4.690.000	€ 5.643.000	€ 5.360.000
Schalkwijk	€ 8.214.000	€ 19.664.000	€ 9.387.000	€ 22.473.000
Totaal	€ 27.281.000	€ 33.201.000	€ 31.178.000	€ 37.946.000
Aandeel investering kinderopvang	€ 1.610.000	€ 1.840.000	€ 2.015.000	€ 2.300.000
Reeds beschikbaar in IP	€ 2.573.000		€ 2.573.000	
Netto totaal**	€ 23.098.000	€ 31.361.000	€ 26.590.000	€ 35.646.000

* De ervaring heeft geleerd dat 0,5 kind per woning de werkelijkheid het beste benadert. Daarom is ervoor gekozen met dit aantal verder te rekenen.

** Dit is de investering inclusief de gymaccommodaties voor bewegingsonderwijs die nodig zijn als gevolg van de groei van het onderwijs. Deze zijn niet meegenomen in de sportaccommodatienota.

De totaal benodigde investering in dit stuk is hoger dan in het SHO. Hiervoor zijn meerdere verklaringen, waaronder het benodigde budget per m² vanwege de marktsituatie en het uitgaan van 0,5 kind per nieuwbouwwoning. Ook is het aantal te bouwen woningen in Zuidwest toegenomen van 1.520 naar 2.100. Verder is in het voorliggende plan niet alleen rekening gehouden met de uitbreiding vanwege de toename van het aantal inwoners maar ook met renovatie en vervangende nieuwbouw van bestaande schoolgebouwen. Dit alles betekent dat er een behoorlijke bandbreedte en daarmee onzekerheid zit in de te verwachten kosten. Zo zal het later realiseren van woningen en het realiseren van meer appartementen i.p.v. grondgebonden woningen leiden tot een lagere toename van het aantal leerlingen. Ook is niet te overzien wat de bouwmarkt gaat doen: zet de huidige prijsstijging door, komt er stabilisatie of juist een crisis?

Voor het voortgezet onderwijs geldt het volgende beeld, alleen voor de korte termijn. In de tabel zijn de benodigde investeringen voor de renovatie van het Stedelijk Gymnasium en de uitbreiding van het Schoter om de al aanwezige leerlingen permanent te huisvesten opgenomen. Ook is opgenomen de extra vierkante meters die nodig zijn als gevolg van de toename van het leerlingenaantal. Op welke wijze deze vierkante meters worden gerealiseerd maakt onderdeel uit van het gesprek dat in 2018 binnen het voortgezet onderwijs gevoerd gaat worden. Voor de langere termijn worden vooralsnog geen investeringen verwacht om de capaciteit uit te breiden omdat naar verwachting door verschuivingen in Haarlem en in de regio voldoende ruimte beschikbaar is.

Korte termijn (2019 – 2022)	2019	2020	2021	2022	Totaal
Stedelijk Gymnasium	€ 1.980.000	€ 1.980.000			
Schoter		€ 2.000.000	€ 1.150.000		
Overig uitbreiding		€ 2.380.000	€ 2.000.000	€ 1.380.000	
Reeds beschikbaar			€ 481.000	€ 1.600.000	
Totaal	€ 1.980.000	€ 6.362.000	€ 2.669.000	-€ 220.000	€ 10.791.000

Binnen deze bedragen zijn de kosten voor eerste inrichting onderwijsleerpakket (OLP) en meubilair en tijdelijke huisvesting niet opgenomen. Deze kosten maken geen deel uit van het investeringsplan en bedragen ca. € 2 a € 3 miljoen voor OLP en meubilair. Dit is reeds opgenomen in de begroting. Voor tijdelijke huisvesting bedragen de kosten ca. € 7 a € 10 miljoen. Deze maken nog geen onderdeel uit van de begroting. Zowel de kosten voor OLP en meubilair als voor tijdelijke huisvesting zijn kosten als gevolg van de Woonvisie.

Verder is nog geen rekening gehouden met eventuele aankoop van gronden. Op dit moment is niet bekend of gronden moeten worden aangekocht en wat de eventuele kosten zijn. Ook is het mogelijk dat gronden kunnen worden afgesloten en dat daaruit opbrengsten gegenereerd worden.

4. Vervolg

De schoolbesturen hebben in de verschillende werkgroepen samen met de gemeente de stukken opgesteld. De inhoud is bovendien telkens met hen afgestemd. Het verloop van de besluitvorming en de politieke behandeling van de stukken wordt daarom aan de besturen teruggekoppeld.

De verschillende openstaande punten zoals genoemd onder ‘kernboodschap’ worden de komende tijd verder uitgewerkt. Een belangrijk uit te werken onderdeel is de kostenverdeling tussen gemeente en schoolbesturen. De gemeente zorgt ervoor dat schoolgebouwen met kwaliteitsniveau Frisse Scholen Klasse B worden gerealiseerd. Eventuele plussen moeten door de schoolbesturen opgebracht worden. Bij renovatie maken gemeente en schoolbesturen afspraken over een kostenverdeling. In het kwaliteitskader is hiervoor een aanzet gegeven maar dit moet verder worden uitgewerkt.

De uitgewerkte onderdelen worden ofwel apart ofwel gezamenlijk ter besluitvorming voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraad. De beschreven inhoudelijke ambities en de daarbij benodigde (extra) investeringen kunnen als onderlegger dienen bij toekomstige bestuurlijke besluitvorming voor beleid op de korte en middellange termijn, zoals bij de kadernota 2018 en bij de begroting 2019-2022.

5. Bijlagen

A. Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs, met daarin de onderdelen

- Huisvestingsscenario's primair onderwijs;
- Kwaliteitskader onderwijshuisvesting;
- Visie Integrale Kindcentra (IKC's).